

ARCHIVUM ANATOLICUM (ArAn)	10/1	2016	79-86
----------------------------	------	------	-------

KÜLTEPE TABLETLERİNDE GEÇEN ŞİPARĀTUM SÖZCÜĞÜ ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME

Nurgül YILDIRIM*

Öz

Anadolu'nun en eski yazılı belgeleri Asur Ticaret Kolonileri Çağı'na aittir. Bu çağa ait belgeler, Eski Anadolu'nun ticaret ve buna bağlı gelişen kültürel yapı ile zenginleşen tarihinin aydınlatılmasında kılavuzluk etmiştir. Kültepe'de ele geçen Asurlu tüccarların kişisel arşivleri, o dönem Anadolu-Asur arasındaki ticarî ilişkileri konu alan çok sayıdaki belgeden oluşmuştur. Bu belgelerde geçen ve ne olduğu netleştirilememiş bazı sözcükler bulunmaktadır. Şiparātum bu sözcüklerden biridir. Bu çalışmada, şiparātum sözcüğünün ne için kullanıldığı, kelimenin etimolojisi, geçtiği metin yerleri ve birlikte kaydedildiği diğer ticarî mallar değerlendirilerek bir sonuca ulaşmak amaçlanmıştır.

Anahtar Sözcükler: Eski Anadolu, Kültepe Tabletleri, iğneler, kanca

* Yrd.Doç.Dr., Mustafa Kemal Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Eskiçağ Tarihi Anabilim Dalı, nyildirim@mku.edu.tr

Abstract***A Commentary on $\mathit{\text{šiparātum}}$ Word Recorded in Kültepe Tablets***

Anatolian's oldest written documents belong to the Assyrian Trade Colonies Period. This ancient history of Anatolia which was enlightened with the help of these documents, has been enriched by trade and cultural structure. Personal archives of Assyrian merchants that found in Kültepe are composed of a large number of documents about trade relations between Anatolia and Assyria in that period. The meanings of some words that were used in these documents have not been identified yet. $\mathit{\text{šiparātum}}$ is one of these words. The aim of this study is to focus on the etymology of the word, places in the text where it is mentioned and the names of other trading goods with which it is collocated in order to find out the meanings of the word.

Keywords: Ancient Anatolia, Kültepe Tablets, bronze pins, buckle

Yalnızca Eski Asur Devri metinlerinde geçen ve ne olduğu açıklanamamış olan $\mathit{z/\mathit{\text{šib/parātum}}}$ ¹sözcüğü, J. Lewy'e göre, Eski Asurca ve Yeni Asurca ($\mathit{\text{šiprāte}}$) karşılığı $\mathit{\text{sapāru}}$ “işaret etmek” fiiliyle ilişkilidir. J. Lewy bu görüşünü, “ $\mathit{\text{sapāru}}$ ” fiilinden türetilmiş, Yeni Asurcadaki $\mathit{\text{šupru}}$ “tırnak, pençe, uç” sözcüğünü İbranice karşılığı olan $\mathit{\text{šippōre}}$ “tırnak” sözcüğü ile ilişkilendirerek de kuvvetlendirmiştir. $\mathit{\text{šiparātum}}$ için, J. Lewy'nin önerdiği Yeni Asurca ve İbranice karşılığa $\mathit{\text{šipru}}$ sözcüğünün daha yakın olduğunu düşündüğümüzü belirtmek isteriz. Bu sözcük, “ip veya saç bağlamak, saça giydirmek, takmak, kıstırmak, tutturmak” anlamlarına gelen $\mathit{\text{šepēru}}$ fiilinden türetilmiştir². Bu ekmeden sonra, J. Lewy'nin, $\mathit{\text{šiparātum}}$ için “little pikes-küçük mızrak, iğ” tanımını getirmiş olduğunu belirterek³, diğer uzmanların görüşlerini değerlendirelim.

E. Bilgiç, J. Lewy'nin $\mathit{\text{šiparātum}}$ için teklif ettiği “küçük mızrak, iğ” tanımını, CCT 1, 21a no'lu belgede ⁽¹⁾ $\mathit{i-na 1 2/3 ma-na \mathit{\text{ší-pá-ra-tim}} 1/3 ma-na 6 GÍN al-qé}$ ⁽⁵⁾ $\mathit{\text{ší-tum i-li-bi na-pá-hi-ma...}}$ “⁽¹⁻⁵⁾1 2/3 mina $\mathit{\text{šiparātum}}$

¹ CAD Ş, s. 154. Ayrıca bu kaynakta, yalnızca “ $\mathit{\text{šibārātum}}$ ” geçişine yer verilmiş ve sözcüğün nadir de olsa “ $\mathit{\text{sibārātum}}$ ” ya da “ $\mathit{\text{zibārātum}}$ ” şeklinde okunabileceğine dikkât çekilmiştir.

² CAD Ş, s. 133. $\mathit{\text{šiparātum}}$ 'un $\mathit{\text{šipru}}$ sözcüğü ile bir bağının olmadığı iddiası için bkz. CADŞ, s. 154.

³ Lewy 1958, s. 94-95.

içerisinden 1/3 *mina* 6 *šeql* aldım. Geri kalanı demircidedir...”) kelimenin *nappāhum*⁴ ile birlikte kaydedilmiş olmasından dolayı desteklemiştir. Ayrıca E. Bilgiç, yazımını *siparratum* olarak belirttiği sözcük ile ilgili olarak, “para veya muayyen bir şekildeki tunç” mânâsına gelebileceğini de eklemiştir.⁵ C. Günbattı, *şiparātum* telaffuzuyla ele aldığı kelimeye “çivi” anlamını vermiştir.⁶

K.R. Veenhof *şiparātum*’u, KT 5, 55 no’lu tablette, *şî-BA-ra-tum* şeklinde okuyarak⁷, herhangi bir yorumda bulunmamıştır. *şiparātum* bu metinde çeşitli taşlar ve minerallerle birlikte yer almıştır. M.T. Larsen ise, Kt. 94/k 615 no’lu metinde⁸, *şiparātum* için “bronz iğne” karşılığını kullanmıştır. Bu metinde M.T. Larsen, büyük olasılıkla, *siparrum* “bronz” ve *şiparātum* sözcüklerinin benzerliğinden yola çıkarak, *şiparātum* için “bronz iğne” tanımını yapmıştır.

şiparātum’un metinlerde kayıtlı ticarî ederin ya da ağırlığının ne kadar olabildiği ve ticaretinin hangi mallarla birlikte gerçekleştirildiğinin bilinmesi, bu sözcüğün tanımlanmasını kolaylaştıracaktır. Bu doğrultuda, *şiparātum* ile ilgili olarak inceleyeceğimiz ilk belge, tüccar *Buzuzu* tarafından *Usānum*’a yazılmış bir mektup olan BIN 6, 121’dir. Metnin *şiparātum* ile ilgili kısmında şu ifadeler aktarılmaktadır:

5) 1/2 *ma-na* KÜ.BABBAR 15 *ma-na* 6) URUDU SĪG₅ *ša* 5 GĪN⁷ *şî-pá-ra-tim* 8) 2? *me-at mu-nu-sí-na* 9) [*ku-n*] *u-ki-ni Šu-İštar* 10) [*na*] *-áš-a-kum...*

⁴ *nappāhum* “metal işlemeciliğinden sorumlu kimse” olarak tanımlanmıştır. Bkz. CAD N /II, s. 307. Kültepe tabletlerinde “demirciler başı /âmiri” anlamına gelen *rabi nappāhi* unvanı geçmektedir. Bkz. Derksen 1996, s. 71-75. Ayrıca Kültepe kazıları sırasında ortaya çıkarılan, içlerinde fırın bulunan yapıların *nappāhum*’lara âit atölyeler olabileceği düşünülmüştür. Bkz. Özgüç 1986, s. 44.

⁵ Bilgiç 1940, s. 935.

⁶ Günbattı 2012, s. 83.

⁷ KT 5, 55,¹ 2 1/2 *ma-na şî-BA-ra-tum* 2) *qá-tum ša A-bi-e-dim* 3) 1 1/3 *ma-na a-na ú-ru-ha-zi* 4) *ša* 1 *ma-na ul-GA-tim* 5) *zi-ga-an-LUGAL* 6) 6 *ma-na a-lu-li-tám* 7) *ša* 3 1/2 GĪNKÜ.BABBAR 8) *ša* 10 GĪN KÜ.BABBAR 9) AN.NA 10) 8 1/2 GĪN KÜ.BABBAR 11) *a-na e-ma-ri-im* 12) 4 1/2 *ma-na URUDU* 13) *a-na qá-qá-da-tí-šu-nu* 14) 1 *ma-na a-a-ar-tim* 15) *mì-ma a-nim* 16) *a-na A-šür-şú-lu-li* 17) *a-dí-in...* “1-2) *Abī-wēdum*’un elindeki 2 1/2 *mina şiparātum*’u, 3-4-5) 1 *mina ul-GA-tum zigašarrim* 1 1/3 *urihazu* için, 6-7-8) 10 *šeql* gümüşün 3 1/2 *mina*’sı 6 *mina alulūtum* (allanit minerâli?) (ve) kalay için, 10-11) 8 1/2 *šeql* gümüşü eşek için, 12-13) 4 1/2 *mina* bakırı *qaqqadātu* vergisi için, 14) 1 *mina ayyartum* için 15-16-17) (ve) bunların hepsini *Aššur-şulūlī*’ye verdim...” Veenhof 2010, s. 167.

⁸ Kt. 94/k 615, 1) 17 *ma-na hu-sá-ru-um* 2) 21 GŪ URUDU SĪG₅ 3) 8 ANŠE *ša-lá-mu*⁴ 4) *ú-nu-sú-nu* 5) 20 *ma-na šî-ku-um* 6) 1 *me-at* 10 *şî-pá-ra-tum* 7) *a-na iš-ri-šu* 8) *şî-na-tum mî-ma* 9) *a-nim a-na Ma-ma-hi-ir* 10) *Ša-lim-A-šür* ¹*ip-l-qí-id...* “1) 17 *mina* lapis-lazuli 2) 21 talent kaliteli bakır 3-4) 8 siyah eşek ve onların koşum takımları, 20 *mina şikku*-bakırı 5-6) 10’luk desteler (hâlinde) 110 bronz iğne, *Šalim-Aššur Man-Mahir*’e teslim etti...” Larsen 2010, s. 307.

“⁵⁻⁶⁾ 1/2 *mina* gümüş, 15 *mina* iyi cins bakırın 5 *šeql*’i ⁷⁾ *šiparātum*’lar (olmak üzere) onların sayısı 2? yüz kadardır ve ⁹⁾ bizim mührümüz altında, *Šu-İštar* ¹⁰⁾ sana taşımaktadır...”

Bu kayıt *šiparātum*’un, 5 *šeql* gibi az bir ağırlığa sahip olabildiğini göstermektedir.⁹⁾ *šiparātum*’un daha az bir ağırlık üzerinden işlem gördüğü metin, *İddin-Adad* tarafından *Amur-ili*’ye yazılmış, Asur şehrinin bir mektubu doğrultusunda, yaşanan anlaşmazlıkları gidermeyi amaçlayan bir vesika niteliğindedir. Bu belgenin (TC 2, 54) *šiparātum*’la ilgili satırlarında 2 *šeql* ağırlık söz konusudur. Şöyle ki:

³²⁾ *a-na Lá-ma-sí 2 tù-dí-ta-an...*³³⁾ 1 *sú-um* KÜ.Kİ *št-im ku-ta-nim ša A-šur-ma-lik...* ⁴⁴⁾ *šu-ut-ma na-ší-i 1 ma-na* KÜ.BABBAR ù 2 GÍN ⁴⁵⁾ *ší-pá-ra-tim a-na Ú-[ra-ni ù]* ⁴⁶⁾ *Puzur₄-A-šur áp-qí-[id]* “*Lamassī* için 2 broş... ⁴³⁾ 1 altın *su’um*-kabi ve *Aššur-malik*’in kumaşlarının fiyatını o taşıdı. ⁴⁴⁻⁴⁶⁾ 1 *mina* gümüşü ve 2 *šeql* (ağırlığındaki) *šiparātum*’ları *Urāni* ve *Puzur-Aššur*’a teslim ettim...”

šiparātum’un, şimdiye kadar karşılaştığımız en düşük ağırlıkla belirtildiği metin KT Hahn, 6 no’lu belgedir. Bu ağırlık belgeye şöyle yansıtılmıştır:

¹⁾ *um-ma A-šur-mu-ta-bi₄-il₅-ma* ²⁾ *a-na Ku-na-ni-a <qí-bi₄-ma>* 1/2 SİLA ³⁾ *kà-mu-ni ri-ik-sí* ⁴⁾ 2 *šú!-um-lá-le-e ša 1 GÍN* ⁵⁾ *ší-pá-ra-tim a-tal-ki-im...* “¹⁻²⁾ *Aššur-muttabbil Kunaniya*’ya şöyle der! ³⁻⁴⁾ Yarım litre kimyon, 2 demet *šumlalû*-bitkisi¹⁰⁾, 1 *šeql* *šiparātum*’ları ⁵⁾ *sana* getirdim...”

šiparātum ticareti ile ilgili olarak, yukarıda incelediğimiz belgelerden, 5, 2 ve 1 *šeql* gibi oldukça düşük ağırlıklar üzerinden işlem gördüğü ya da adet olarak satışının yapıldığı anlaşılmaktadır. Ancak *šiparātum* için, bundan sonra inceleyeceğimiz belgelerde daha yüksek ağırlıklar söz konusu olacaktır. Bu doğrultuda inceleyeceğimiz ilk metin, çeşitli eşyaların listelendiği OIP 27, 55 no’lu metindir. Bu metinde *šiparātum* için belirlenen ağırlık şöyle kaydedilmiştir:

⁹⁾ Benzer ifadelerin yer aldığı BIN 4, 71 no’lu belgede ise şu bilgiler kaydedilmiştir: ¹⁾ *a-na A-šur-na-da* ²⁾ *qí-bi₄-ma um-ma A-šur-ta-ak-lá-ku-ma* ³⁾ *a-na šé-ni-šu* ⁴⁾ *šé-né-ene pá-tí-té-ene* ⁵⁾ *ší-pá-ra-tim ša 5 GÍN* ⁶⁾ KÜ.BABBAR ù *tup-pá-[am]* ⁷⁾ *ša A-šur-lá-[ma-sí]* ⁸⁾ DUMU *A-lá-hi-im a-na* ⁹⁾ *A-šur-DU₁₀ ip-qí-da-ni* ¹⁰⁾ *a-ma-kam bi?-ší* ¹¹⁾ *mi-ma ú-nu-tim* ¹²⁾ *ia-a-tim ù ša* ¹³⁾ *šú-ha-ri ú-na-di-id-ma...* “¹⁻²⁾ *Aššur-taklāku, Aššur-nādā*’ya şöyle söyler: ³⁻¹⁰⁾ *Ali-ahum*’un oğlu *Aššur-lamassī*’nin *Aššur-šāb* için bana teslim ettiği bir çift açık ayakkabıyı, 5 *šeql* gümüş (tutarındaki) *šiparātum*’ları ¹⁰⁻¹³⁾ senin görevlin orada benim için tüm bu malları araştırsın (arasın)...”

¹⁰⁾ *šumlalû*, “bir tür hoş kokulu bitki” olarak tanımlanmıştır. Bkz. CAD S, s. 245.

¹⁶⁾ 45 2/3 *ma-na* [ş]*í-pá-ra-tim* ¹⁷⁾ *hu-ur-ší-a-nu-um...* ²¹⁾ *i-na Lu-hu-za-tí-a al-qé-šu-nu...* “¹⁶⁻¹⁷⁾ *hurišiānum* paketli 45 2/3 *mina* *şiparātum*’u... ²¹⁾ *Luhuzattia*’da onları aldım...” Aynı metnin ilerleyen satırlarında, ²⁷⁾ ...*a-na* 3 *ma-na* 4 GÍN *ší-pá-ra-tim...* *áš-qúl.* “²⁷⁾ ...3 *mina* 4 *şeqel* *şiparātum*’lar için ... ödedim.”

şiparātum, Şalim-Aşşur adlı tüccarın *Ali-ahum*, Şēp-İštar ve Aşşur-kāšid’e yazdığı, kumaş ve kaliteli yağ ticareti konulu mektubunda da yer almıştır. Bu belgede (Kt. 94/k 1686)¹¹ *şiparātum* satışının 3 *mina* gibi önemli bir ağırlık üzerinden gerçekleştiği kayıtlıdır. Şöyle ki:

²⁶⁾ 3 *ma-na* ş[*í-pá-*]ra-*t[im...*] ²⁷⁾ *du-ul-ba-tim* ¹²⁾ 2 *ma[-na...*] ²⁸⁾ 2 BANEŠa-za-pu-ru¹³ 30*ma-na*²⁹⁾ *e-ri-nu-um* *ù* *ša-na-tum*¹⁴⁾ 10 *na-r[u-uq...*] ³⁰⁾ *wa-at-ra-tu-um a-na zi-za-an*¹⁵ ³¹⁾ 2 *a-za-mi-lá-an*¹⁶⁾ *mì-ma a-nim* [...]-*ma* ³²⁾ *a-di-in...* “²⁶⁻²⁷⁾ 3 *mina* *şiparātum*,...yağdanlıklar, 2 *mina* ...²⁸⁾ 60 litre safran, 30 *mina* ²⁹⁾ sedir ve *šanātu*-bitkisi, 10 çuval ³⁰⁾ kaliteli keçiboynuzu? ³¹⁾ 2 *azamillu*-paketi? bunların hepsini [...] ³²⁾ verdim...”

Aşşur-nādā’ya âit çeşitli kumaş türlerinin de konu edildiği KTS 1, 12 no’lu metindeki¹⁷ *şiparātum*’un ağırlığı açıkça belirtilmemiştir. Ancak bu sözcüğün *tudittu* “broş” ile kaydedildiği satırlarda şu bilgiler mevcuttur:

²⁵⁾ *ša* 10 GÍN KÙ.BABBAR ²⁶⁾ *sà-he-er-tám*¹⁸⁾ *lu* *ší-pá-ra-tum* ²⁷⁾ *lu* [*t*]*ù-dí-na-tum lu* 6 *ma-na* ²⁸⁾ KÙ.BABBAR *a-na pa-ni-a* ²⁹⁾ *šé-bi-lá-nim...* “²⁵⁻²⁶⁾ küçük masraflar (için) 10 *şeqel* gümüşü, hem *şiparātum*’u, ²⁷⁻²⁸⁾ hem broşu hem de 6 *mina* gümüşü, ilk fırsatta ²⁹⁾ buraya gönderin...”

¹¹ Larsen 2010, s. 255.

¹² Yağdanlık olarak değerlendirdiğimiz *dulbātum* için, CAD D, s. 172’de “anlamının bilinmediği” belirtilmiştir. Detaylı bilgi için bkz. Yıldırım 2006, s. 73-78.

¹³ *azupīrum/ azappuru* için CAD A II, s. 530’da “baharat veya medikal amaçla kullanılan bahçe bitkisi” tanımı yapılmıştır. Özellikle, Eski Babil metinlerinde karşılaştığımız kelime kimyon (*kamūnu*), kişniş (*kisibirru*) ve *samīdu* gibi baharatlarla birlikte kaydedilmiştir. Safran ise, farklı çeşitleri olan bir baharat türüdür. Safran genelde sarı renktedir. Kırmızı renkte olanı, günümüzde Gaziantep ve civarında rağbet görmüş ve haspir/aspir adını almıştır. Konsonantlar açısından incelendiğinde *azupīru* ile aspir arasındaki bağ dikkat çekicidir. Eklemekte yarar gördüğümüz bir bilgi Azupiranu’nun, aynı zamanda, Akad kralı Akadlı Sargon’un doğduğu kent olduğudur. Irak yakınlarındaki bu kent günümüz Safran kentidir.

¹⁴ *šanātu* için “bir tür hoş kokulu bitki” tanımı yapılmıştır. Bkz. CAD Š/I, s. 370.

¹⁵ CAD S, s. 321.

¹⁶ CAD A II, s. 525a’da “hububat ve saman gibi mallar koymak için” kullanıldığı belirtilmiştir.

¹⁷ Larsen 1982, s. 39-40.

¹⁸ *sahirtum*, CAD S, s. 57’de “küçük eşya” olarak tanımlanmış, Eski Babil Devri metinlerinde de geçtiği kaydedilmiştir.

İncelenen tüm metinleri göz önünde bulundurarak, ağırlığı 1 *şeql* ile 3 *mina* arasında değişen *şiparātum*'un, kıymetli mücevherlerle, madenlerle, ama daha çok, kumaş ticaretini konu alan belgelerde ve *tudittu* “broş” kelimesi ile birlikte geçtiğini söyleyebiliriz. Bunlara ek olarak *şiparātum*, çeşitli ambalajlarla birlikte de kaydedilmiştir.

Sonuç olarak *şiparātum* sözcüğü etimolojik açıdan incelendiğinde, *şepēru* “ip veya saç bağlamak, saça giydirmek, takmak, tutturmak” karşılığını vermelidir.¹⁹ Bu tanımı göz önünde bulundurarak *şiparātum* için, “toka, saç iğnesi” karşılığının yerinde olacağı kanısındayız. Ancak, Anadolu’da üretiminin yapılmadığı bilgisini²⁰ ve arkeolojik envanteri göz önüne alarak²¹, geçtiği metinlerde sayıca çok oluşu da, *şiparātum* sözcüğünü genel anlamda “bir tür süs iğnesi” ya da bazı nesnelere muhafazası için kullanılan “bir tür kanca” olarak ele almamız gerektiğini göstermektedir. Ayrıca Koloni Devri’nde bu tür iğnelerin kanca olarak kullanılmasının haricinde, elbiseler için de “bir tür düğme ” işlevi gördükleri bilgisini eklemek yerinde olacaktır.

KAYNAKÇA ve KISALTMALAR

- Bilgiç 1940: E. Bilgiç, “Asurca Vesikalara Göre Etiler den Önce Anadolu da Maden Ekonomisi” Sümeroloji Araştırmalar, *AÜDTCF Yayınları*, Cumhuriyet Matbaası, Ankara.
- Dercksen 1996: J. G. Dercksen, The Old Assyrian Copper Trade in Anatolia, İstanbul.
- _____ 2004: Old Assyrian Institutions, Nederlands Instituut Voor Het Nabije Oosten.
- Günbattı 2011: C. Günbattı, “Anadolu’nun Politik Manzarası”, *Arkeo-Atlas* No: 2011/01 İstanbul.
- _____ 2012: Kültepe-Kaniş Anadolu’da İlk Yazı, İlk Belgeler, K.B.B.K.Y. Kayseri.

¹⁹ CAD Ş, s. 133.

²⁰ CAD Ş, s. 154.

²¹ Kültepe kazıları sonucu *kārum*’da ulaşılan iğneler, yerli ve yabancı (ithal) olmak üzere iki gruba ayrılmıştır. Yerli iğnelere ilişkin ilk grubun Orta Anadolu’da benzerleri bulunmuştur. (Çoğu çizgilerle bezenmiştir.) İkinci gruba ait iğneler daha azdır. Çoğunun gövdelerindeki deliklere halkalar takılmış veya boncuklar iple bağlanmıştır. Ortalama uzunlukları 16 cm olan iğnelerin en küçükleri 8 cm’dir. Benzerleri Suriye ve Filistin’deki kazılarda bulunmuştur. Tüccarlar, elbise iğnelerini *Kaniş*’e beraberlerinde getirmişler ve öldükleri zaman elbiselerine takılı olarak gömülmüşlerdir. *Kaniş*’te bu iğnelerin taş kalıplarına rastlanmamıştır. (Bkz. Özgüç 2005, s. 224-225.)

- Larsen 2010: M.T. Larsen, Kültepe Tabletleri VI-a, TTKY, Ankara.
- _____ 1994: “Eski Asur da Kervan Dökümleri”, *Nederlands Historics Archaeologisch Institutut*, İstanbul.
- Lewy 1958: J. Lewy, “Aspect of Commercial Life in Assyria and Asia Minor”, *JAOS* 78.
- Özgüç 1986a: T. Özgüç, Kültepe-Kaniş II, Eski Yakındoğu'nun Ticaret Merkezinde Yeni Araştırmalar, T.T.K.Yayınları, VI-41, Ankara.
- _____ 2005: Kültepe-Kaniş, YKY, İstanbul.
- Veenhof 1972: K.R. Veenhof, Aspects of Old Assyrian Trade and Its Terminology. Leiden.
- _____ 2010: Kültepe Tabletleri V, TTKY. Ankara.
- Yıldırım 2006: N. Yıldırım, “Kültepe Tabletlerinde Geçen *dulbātum* Kelimesi”, *Archivum Anatolicum* Cilt. 9, Sayı 1, Ankara.
- AHw: W. Von Soden, Akkadisches Handwörterbuch, Wiesbaden 1965-1981.
- BIN 4: A.T. Clay, Letters and Transactions from Cappadocia, New Hawen 1927.
- BIN 6: F.J.Stephens, Babylonian Inscriptions in the Collection of J.B. Nies VI, New Haven 1994.
- CAD: The Assyrian Dictionary of theUniversity of Chicago 1956vd.
- CCT 1: Cuneiform Texts from Cappadocian Tablets in the British Museum, London 1921.
- CDA: J. Black, A. George, N. Postgate, A Concise Dictionary of Akkadian, Harratzowitz Verlag 2000.
- ICK 1: M. David, Inscriptions Cunéiforms du Kültepe, Paris 1952.
- KTHahn: J.Lewy, Die Kültepe Texte aus der Sammlung Frida Hahn, Berlin 1930.
- KTS: V. Donbaz, Keilschrift texte in den Antiken Museen zu Stambul II, 1989.
- OIP 27: J.Gelb, Inscriptions from Alishar and Vicinity Chicago 1935.
- TC 2: F. Thureau-Dangin, Tablettes Cappadociennes deuxiemeserie, Museedu Louvre Paris 1928.

